

DIYARBAKIR BAROSU
İNSAN HAKLARI MERKEZİ
CEZAEVİ İZLEME KOMİSYONU

**2017 YILI
CEZA İNFAZ KURUMLARI HAK İHLALLERİ RAPORU**

Rapor Dönemi: 20/12/2016-31/12/2017

DIYARBAKIR BAROSU
İNSAN HAKLARI MERKEZİ
CEZAEVİ İZLEME KOMİSYONU

**2017 YILI
CEZA İNFAZ KURUMLARI HAK İHLALLERİ RAPORU**

Rapor Dönemi: 20/12/2016-31/12/2017

İ Ç İ N D E K İ L E R

I. Giriş	1
II. Amaç.....	1
III. Ziyaret Edilen Cezaevlerinin Belirlenmesi Usulü.....	1
IV. Ziyaret Edilen Cezaevleri ve Ziyaret Tarihleri.....	1
V. Ziyaretler Sonucu Hazırlanan Raporlar, Tarihleri ve Görüşülen Mahpus Sayısı.....	2
VI. Ceza İnfaz Kurumlarında Yaşanan İhlaller.....	3
a) Sağlık Hakkına Erişimin Engellenmesine İlişkin İhlaller	3
b) Savunma Hakkının Engellenmesine İlişkin İhlaller	5
c) Cezaevlerinin Fiziki Şartlarından ve Cezaevi İdaresinden Kaynaklanan İhlaller	5
d) Dilekçe, İletişim ve Haberleşme Hakkına İlişkin İhlaller.....	6
e) Kötü Muamele, İşkence ve Diğer Konulara İlişkin İhlaller.....	7
f) Mahpus Yakınlarının Yaşadığı İhlaller	9
g) Çocuk Mahpuslara ve Cezaevinde Ebeveynleriyle Kalan Çocuklara İlişkin İhlaller	10
h) Diğer İhlaller	10
VII. Ceza İnfaz Kurumlarında Yaşanan Hak İhlallerine İlişkin Tespit Ve Öneriler	10
VIII. Ceza İnfaz Kurumlarında Yaşanan Hak İhlallerine İlişkin Öneriler.....	11

I. GİRİŞ

Diyarbakır Barosu Cezaevi İzleme Komisyonu, yıllardır ceza infaz kurumlarında (CİK) meydana gelen hak ihlallerine ilişkin iddiaları araştırmakta, cezaevlerine ziyaretler gerçekleştirmekte ve yaptığı ziyaretler ve araştırmalar neticesinde hazırladığı raporları kamuoyu ile paylaşmaktadır. Komisyonumuzun sahip olduğu koşulların ve mevzuatın izin verdiği sınırlar dahilinde olabildiğince çok sayıda cezaevi ziyaret edilmiş ve farklı hukuki statüde bulunan çok sayıda tutuklu ve hükümlü (mahpus) ile görüşülmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede 20/12/2016-31/12/2017 tarihleri arasında Türkiye'nin farklı bölge ve illerinde bulunan 20 CİK 40 defadan fazla ziyaret edilmiş ve 92 mahpusla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmeler neticesinde 18 ayrı hak ihlalleri raporu (HİR) hazırlanmıştır. Bu çalışmamızda komisyonumuz tarafından kaleme alınan 18 raporun bir özeti sunulmuştur.

II.Amaç

Diyarbakır Barosu Cezaevi İzleme Komisyonu, cezaevlerinde yaşanan hak ihlalleri iddialarını araştırarak cezaevlerindeki olumsuz koşulların iyileştirilmesi ve hak ihlallerinin tekrarlanmaması için çözüm önerilerinde bulunur ve gerektiğinde yasal yollara başvurur.

III.Ziyaret Edilecek Cezaevlerinin Belirlenmesi Usulü

- Komisyonumuza yapılan yazılı ve sözlü başvurular
- Yazılı ve görsel basında, sosyal medyada çıkan haberler
- Avukatların müvekkilleri aracılığı ile edindiği bilgiler
- Cezaevlerindeki mahpusların baromuza mektup/faks yoluyla yaptığı başvurular

IV. Ziyaret Edilen Cezaevleri ve Ziyaret Tarihleri:

1-Siirt E Tipi Kapalı CİK	: 20/12/2016, 09/11/2017
2-Gaziantep L ve H Tipi Kapalı CİK	:20/12/2016, 11/04/2017, 30/10/2017
3-Şırnak T Tipi Kapalı CİK	: 21/12/2016, 09/11/2017
4-Mardin E Tipi Kapalı CİK	: 23/12/2016
5-Muş E Tipi Kapalı CİK	: 03/01/2017, 12/04/2017
6-Diyarbakır E Tipi Kapalı CİK	: 10/01/2017, 09/10/2017
7-Diyarbakır D Tipi Kapalı CİK	: 16/01/2017, 07/11/2017
8- Siverek T Tipi Kapalı CİK	: 10/04/2017, 27/10/2017
9-Ş.Urfa T-1 ve T-2 Tipi Kapalı CİK	: 10/04/2017, 27/10/2017
10- Bitlis E Tipi Kapalı CİK	: 12/04//2017
11-Elazığ E,T,1 ve 2 Nolu Kapalı CİK	:11/07/2017, 23/10/2017, 16/11/2017
12-Tarsus Kadın Ve T Tipi Kapalı CİK	: 30/10/2017
13-Malatya E Tipi Kapalı CİK	: 03/11/2017
14-Oltu T Tipi Kapalı CİK	: 03/11/2017

**V.Ziyaretler Sonucu Hazırlanan Raporlar,
Tarihleri ve Görüşülen Mahpus Sayısı (GMS)**

1-Siirt E ve D.bakır D Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R.	:20/12/2016 (G.M.S:7)
2-Gaziantep L ve H Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R	:20/12/2016 (G.M.S:7)
	:11/04/2017 (G.M.S:2)
	:30/10/2017 (G.M.S:5)
3-Şırnak T Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R	:21/12/2016 (G.M.S:2)
4-Mardin E Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R	:23/12/2016 (G.M.S:4)
5-Muş E Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R	:03/01/2017 (G.M.S:2)
6-Diyarbakır E Tipi CİK'de Yaşanan H.İ.R.	:10/01/2017 (G.M.S:4)
	:09/10/2017 (G.M.S:2)
7-Siverek T ve Ş.Urfa T-1,T-2 Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R.	
	:10/04/2017 (G.M.S:7)
	:27/10/2017 (G.M.S:6)
8-Muş E ve Bitlis E Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R	:12/04/2017 (G.M.S 7)
9-Tarsus Kadın Ve T Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R	:30/10/2017 (G.M.S:7)
10-Malatya E Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R.	:03/11/2017 (G.M.S:2)
11-Oltu T Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R.	:03/11/2017 (G.M.S:6)
12-Diyarbakır D Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R	: 07/11/2017 (G.M.S:8)
13-Şırnak T ve Siirt E Tipi Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R.	
	:09/11/2017 (G.M.S:5)
14-Elazığ E, T, 1 ve 2 Nolu Kapalı CİK'de Yaşanan H.İ.R.	
	:16/11/2017(G.M.S:16)

20/12/2016-31/12/2017 tarihleri arasında gerçekleştirilen cezaevi ziyaretlerinde toplam 20 cezaevi ziyaret edilmiş olup, 92 mahpusla yapılan görüşmeler sonucu 18 ayrı rapor hazırlanmıştır. Bu rapor giriş bölümünde belirtildiği gibi; 20/12/2016-31/12/2017 tarihleri arasında yukarıda belirtilen cezaevi ziyaretleri neticesinde hazırlanan 18 raporun bir özetidir.

Cezaevlerinde yaşanan hak ihlallerine ilişkin iddia, tespit ve öneriler aşağıda başlıklar halinde açıklanmıştır.

VI.CEZA İNFAZ KURUMLARINDA YAŞANAN HAK İHLALLERİ

a) Sağlık Hakkına Erişimin Engellenmesine İlişkin İhlaller

- Mahpuslar, revirde tedavi olmak için genellikle uzun süre beklemek zorunda kaldıklarını, hastane sevklerinin yine çok uzun süreler sonra gerçekleştiğini, revire ve hastanelere götürdüklerinde ise hem hekimler hem de jandarma tarafından kelepçeli bir şekilde muayeneye zorlandıklarını, birçok mahpusun da bu durumun insan onuru ile bağdaşmaması sebebi ile tedaviyi kabul etmeden hastaneden ayrıldığını veya hastaneye hiç gidemediklerini ifade etmiştir. Ayrıca hastane sevkleri sırasında birçok cezaevinde, mahpuslara karşı cezaevi personeli ve infaz koruma memurlarının hakaretlerine ve kötü muamelesine maruz kalındığı ifade edilmiştir.
- Revirde yeterince hekim bulundurulmaması veya hekimlerin mesai saatleri dışında revirde bulunmaması sebebi ile acil sağlık sorunlarına müdahale edilmediği belirtilmiştir.
- Özellikle kendi bakımını tek başına yapamayacak durumda olan, ağır ve ölümcül hastalıkları sebebi ile yaşam hakları tehlikede olan, dışarıda uygun ve hijyenik şartlarda tedavi edilmesi gereken hasta mahpusların cezaevi şartlarında zor ve katlanılması güç bir şekilde yaşamlarını sürdürdükleri ifade edilmiştir. Hasta mahpusların hastalıklarına özgü beslenme ihtiyaçlarının karşılanmadığı, tedavilerinin düzenli ve istikrarlı bir şekilde yapılmadığı belirtilmiştir. Bu bağlamda bazı cezaevlerinde bulunan hasta mahpuslara ilişkin bilgiler şöyledir;
 - Muş E Tipi CİK'de görüşülen mahpuslardan alınan bilgiye göre, Halis Balcı, Abidin Yiğit, İsmet Yalçın (Adli Tıp Raporuna rağmen tahliye edilmeyen) isimli ağır hasta mahpusların olduğu ve tedavilerinin aksatılmıştır.
 - Gaziantep L Tipi CİK'de bulunan mahpuslar, Diyarbakır D Tipi CİK'de bulunan hasta mahpusların neredeyse tamamının Gaziantep L Tipi CİK'e sevk edildiklerini ve ağır-kalıcı hastalığı olan yaklaşık 20 mahpusun tedavilerine başlanmadığını, cezaevinde uzman hekim bulunmadığını ve talep etmelerine rağmen revire düzenli olarak çıkamadıklarını ifade etmiştir.
 - Siirt E Tipi CİK'de bulunan hasta mahpuslardan Avni UÇAR'ın 1993 yılından beri cezaevinde olduğu, böbrek kanseri ve durumunun kötü olduğu, Veysel AKKURT'un sara hastası olup sıklıkla sara krizleri geçirdiği, Ahmet AYDIN'ın oldukça yaşlı olduğu ve yaşlılıktan kaynaklı birçok hastalığı olduğu belirtilmiştir.
 - Diyarbakır D Tipi CİK'de durumu kritik olan mahpuslardan Mehmet Emin Özkan'ın (80) kronik kardiyolojik ve tansiyon rahatsızlıkları olduğu, Celal Şeker'in cilt kanseri ve kalp hastası olup günde 3 defa diyaliz makinasına girdiği, kalp fonksiyonlarının sadece %10'nun çalıştığı ve her an kalp krizi geçirebileceğinin doktorlar tarafından söylendiği, Halil Güneş'in (50) kalp hastalıkları olduğu ve kemik rahatsızlıkları sebebiyle ileri düzeydeki hastalığından ötürü ağır ilaçlar kullandığı, Mansur TEKİN'in beyin ameliyatı geçirdiği ve kimseyi tanıyamayacak durumda olduğu belirtilmiştir.

- Halen Tarsus T Tipi CİK'de bulunan Sisê BİNGÖL isimli mahpusun 78 yaşında olduğu, 4 yıl 2 ay hapis cezasının kesinleşmesi üzerine; 07/04/2017 tarihinde Muş E tipi CİK'e getirildiği ve yakın zaman önce yaşına ve kalp, akciğer, yüksek tansiyon ve rahim hastalıkları olmasına hatta tek başına yürüyememesine rağmen ring aracıyla, 3 gün süren yolculuğun sonunda Tarsus T Tipi CİK'e nakledilmiştir.
- Elazığ 1 Nolu CİK'de bulunan Gürbüz Topçu isimli tutuklu mahpusun vücudunun sol yanını tamamen kullanamıyor olmasına, bir gözünü yitirmesine ve diğer gözünün ise çok az görmesine ve zaman zaman bilinç kaybı yaşamasına rağmen tek kişilik odada tutulduğu ve tedavisinin yapılmadığı belirtilmiştir. Yine Leşker Acar (Ağır Kalp Hastası), Yaşar Kırmızı (KOAHA- Behçet Hastası), Kaçak Demirci (İşitme, duyma, prostat hastalıkları ve ileri derece yaşlı biri) Sedat Alçiçek isimli ağır hasta mahpusların tek kişilik odalarda tutulduğu, hastaneye sevklerinin yapılmadığı belirtilmiştir. Konuyla ilgili olarak komisyon üyelerimizin görüştüğü cezaevi savcısı; "Mahpusların hiçbir sıkıntılarının olmadığı, tek kişilik odalarda tutulmalarının bakımları açısından bir sıkıntı yaratmadığı, hatta bazı mahpuslar açısından tek kişilik odalarda kalmalarının kendilerinin can güvenliği açısından önem arz ettiği"ni beyan etmiştir.
- Oltu T Tipi CİK'de bulunan Naci ACAR isimli tutuklu mahpusun epilepsi hastası olduğu, sık sık kriz geçirdiği, ancak ambulansın cezaevine geç geldiği, bu nedenle zamanında müdahale edilmediği, bu durumun mahpusu olumsuz etkilediği ifade edilmiştir.

2016 yılında da buna benzer bir vakanın yaşandığı ve bir mahpusun ölümü ile sonuçlandığı belirtilmiştir.

Ferhat SARUHAN adlı başka bir mahpusun 2016 yılında gece saatlerinde beyin kanaması geçirdiği ve ambulansın ancak yarım saat sonra cezaevine geldiği, mahpusun Erzurum'daki hastaneye sevkinin geç yapılması sebebiyle için yaşamını yitirdiği ifade edilmiştir.

Ömer ŞAHİN isimli hükümlünün tek böbrekli olduğu, ciddi kalp sorunu olduğu ve birkaç defa kalp krizi geçirdiği, kalp krizi geçirdiğinde kendisine zarar verdiği, hastalığından dolayı psikolojik olarak ruh sağlığının olumsuz etkilendiği ve aile görüşüne çıkmadığı belirtilmiştir.

Görüşme yapılan bir diğer tutuklu Ali Çakan'ın 2016 yılının Mayıs ayında kalp krizi geçirdiği, cezaevine iki kilometre uzaklıkta bulunan hastaneye ancak iki saate götürüldüğü, revirde defirilatör bulunmadığı, hastaneye acil durumlarda yetiştirilmediklerini bu durumun yeni bir kalp krizi durumunda hayatını kaybetmesine yol açabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca böbreklerinin iflas ettiği, doktorların tedavi etmek yerine sürekli ağrı kesici ilaç vererek mahpusu cezaevine geri gönderdiği belirtilmiştir.

-Şanlıurfa T Tipi CİK'de bulunan ağır hasta mahpusların bilgileri şöyledir; Ahmet TUNÇ' un (60) %97 iş göremezlik raporu olduğu, Remzi BAYRAM'ın ileri düzeyde iltihaplı romatizma hastası olduğu, Mehmet Nur ÇELEBİ' nin kalp ve

iltihaplı romatizma hastalığı olduğu, Mehmet Sirin DURDU'nun kalp, tansiyon ve şeker hastası olduğu, Alican IŞIK'ın kronik nöron mesane hastası olduğu, Ayten TİKİT' in teşhis edilemeyen hastalıkları olduğu, Nuray ATMACA' nın iltihaplı romatizma hastası olduğu, Hamra YAPAN'ın (70) guatr, şeker, tansiyon hastası olduğu ifade edilmiştir.

b) Savunma Hakkının Engellenmesine İlişkin İhlaller

- Yargılandığı yargı çevresinin dışında bulunan bir cezaevine sevk olan mahpuslar duruşmalara SEGBİS aracılığı ile katıldıklarından, teknik engeller ve fiziki olarak duruşmada bulunamamalarından ve duruşma öncesi avukatları ile yeterince veya hiç görüşemediklerinden, lehlerine olabilecek delilleri toplamakta güçlük çektikleri tüm bu durumların savunma hakkını kısıtlayan bir uygulama olduğu belirtilmiştir.
- Mahpuslara verilen disiplin cezalarına itiraz eden mahpusların Kürtçe savunma yapmak istemesi üzerine İnfaz Hakimliğince “susma hakkını kullandı” şeklinde tutanağa geçirildiği belirtildi. (Gaziantep L Tipi CİK)
- Bazı mahpuslar, yargılandığı davalar ile ilgili avukatlarının getirdiği klasör ve belgelerin kendilerine verilmediğini; idarenin kendilerine ancak savcılık incelemesinden sonra verileceğinin söylendiğini belirtmişlerdir.
- Mahkemelerde tercüman bulundurulmaması sebebiyle sorun yaşandığı, bunun da savunma hakkına doğrudan bir müdahale olduğu ifade edilmiştir. Bir mahpusun mahkeme tarafından kendisine “Türkçe konuşursan bırakırız.” denildiği belirtilmiştir.

c) Cezaevlerinin Fiziki Şartlarından ve Cezaevi İdaresinden Kaynaklanan İhlaller

- Cezaevinde bulunan mahpus sayısının, kapasitenin üstünde olması hatta bazı cezaevlerinde kapasitesinin iki katı fazla mahpus bulunması sebebiyle ortak yaşam alanında hareket alanının kısıtlandığı, bazı mahpusların yerde yattığı ve buna benzer bir çok probleme neden olduğu ifade edilmiştir. (Siirt E Tipi CİK, Diyarbakır D Tipi CİK, Şanlıurfa Kapalı CİK)
- Son zamanlarda birçok cezaevindeki ortak sorunlardan biri çok sık ve ani bir şekilde oda aramalarının yapılmasıdır. Son olarak aramaların yoğun olarak yaşandığı Diyarbakır E Tipi CİK’de idari personelin mahpuslara “Bir gece ansızın gelebiliriz. Belki de sadece sizi rahatsız etmek için geliyoruz.” ifadelerini kullandığı belirtilmiştir.
- Kış aylarında birçok cezaevinde ısınma sorunu olduğu, yaz aylarında ise yüksek sıcaklıkların hastalıklara neden olduğu belirtilmiştir.(Muş E Tipi CİK, Gaziantep L Tipi CİK,Siirt E Tipi CİK)
- Sıcak su temininin haftada bir-iki gün ve birkaç saat ile sınırlandırıldığı, bu durumun temiz ve sağlıklı olmayan bir ortama neden olduğu ifa edilmiştir.
- Oda içlerine, avluya hatta bazı cezaevlerinde tuvalet-banyoyu dahi görecektir şekilde kamera yerleştirildiği ifade edilmiştir.(Şanlıurfa T-2 CİK, Elazığ T

Tipi CİK) Avukat görüş odalarında da yine sabit kameraların bulunduğu, müvekkil görüşü sırasında gardiyanların oda yakınında beklediği bir çok cezaevinde gözlemlenmiştir. Ayrıca bir çok cezaevinde avukat görüş odasının yanında veya içinde görüşmeleri duyabilecek şekilde personelin bulundurulduğu tespit edilmiştir. (Malatya E Tipi CİK)

- Bazı cezaevlerinde mahpusların ortak alana çıkartılmadığı, hobi faaliyetlerine izin verilmediği, bazı cezaevlerinde de bu faaliyetleri gerçekleştirmeye elverişli mekanların oluşturulmadığı ifade edilmiştir.
- Oltu T Tipi CİK’de içme ve kullanma suyunun insan sağlığı için uygun olmadığı, suyun çok kireçli ve tuzlu olduğu bu sebeple su satın almak zorunda kalındığı, söz konusu su ile duş alındığında dahi vücutta tahrişe yola açtığı belirtilmiştir. Görüşülen kadın mahpus, suyun kireçli olmasının saçlarının dökülmesine yol açtığını bu nedenle de çoğu kadının saçlarını kesmek zorunda kaldığını, kış mevsimi olmasına rağmen sıcak suyun çok nadir verildiğini ve yaklaşık bir aydır soğuk su ile duş almak zorunda kaldıklarını belirtmiştir.
- Tarsus T Tipi CİK yönetimi tarafından tüm mahpuslara tek tip saç tıraşı dayatıldığı belirtilmiştir

d) Dilekçe, İletişim ve Haberleşme Hakkına İlişkin İhlaller

- Uluslararası kurum ve kuruluşlara (CPT, AİHM, BM gibi) yazılan dilekçelere bazen sakıncalı olduğu iddiasıyla idare tarafından el konulduğu ve dilekçelerin iade edildiği, zaman zaman da bu dilekçelerin akıbetini öğrenemedikleri ifade edilmiştir.
- Birçok mektubun örgüt propagandası içerdiği gerekçesiyle gönderilmediği veya kendilerine verilmediği ve bu sebeple disiplin cezası aldıklarını, mektuplarında herhangi bir suç unsuru olmamasına rağmen keyfi bir şekilde disiplin cezaları verildiği belirtilmiştir. Kürtçe yazılan mektuplara keyfi olarak el konulduğu da ifade edilmiştir. (Tarsus Kadın CİK)
- Cezaevi idaresine verilen bir dilekçe veya mektup için “evrak takip sistemi” uygulamasının olmadığı bu nedenle idareye verilen evrakların takibinin sağlanmadığı, bu durumun da haberleşme ve iletişim hakkının denetimini zorlaştırdığı belirtilmiştir.
- Mahpuslar yaşadıkları sorunların çözümü için cezaevi yetkilileri ile her zaman görüşme sağlayamadıklarını, bazen de görüşme sağlanmasına rağmen sorunların çözümü için olumlu yaklaşımlarla karşılaşamadıklarını, hatta zaman zaman da keyfi ve hakaretamiz bir tutumla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Mahpuslar infaz memurlarıyla olan ilişkilerinin de personelden kaynaklı olarak tehlikeli sonuçların ortaya çıkabileceğini belirtmişlerdir.(Gaziantep L Tipi CİK)
- Hükümlü mahpuslar için yasada belirtilen bir avukat ile en fazla 3 kez görüşebileceklerine dair mevzuat hükmünün idarece; en fazla üç avukatla görüşebilecekleri şeklinde uygulandığı ifade edilmiştir.

- Özellikle OHAL süreci ile birlikte değişen mevzuattan kaynaklı veya mevzuatın amacına aykırı bir şekilde yorumlanması sonucu ortaya çıkan bazı ihlaller şöyledir;
- Tutuklu mahpuslar 3 kişilik görüş hakkından faydalandırılmamaktadır.
- Bir çok cezaevinde radyo-kol saati gibi araçlara el konulduğu belirtilmiştir. Bazı gazetelerin verilmediği, yine bazı tv kanallarının izlettirilmediği belirtilmiştir.(Bknz-Örnk:Diyarbakır E Tipi CİK) Elazığ 1 Nolu CİK’de da zaman zaman günlük gazetelerin verilmemesi üzerine idarece mahpuslara; “cezaevimizle ilgili asılsız haberler çıktığından sizlere gazete vermeyeceğiz” denildiği belirtilmiştir.
- Açık ve kapalı görüş sürelerinin keyfi olarak kısıtlandığı ifade edilmiştir. Haftada bir olan telefon görüşü ve kapalı görüşün 15 günde bir yaptırıldığı, ayda bir olan açık görüşün ise 2 ayda bir yaptırıldığı ifade edilmiştir.(Bknz-Örnk:Şırnak T Tipi CİK)
- Bir çok cezaevinde kütüphane bulunmadığı, 10 adet kitap sınırı olduğu, Kürtçe kitapların alınmadığı, hatta bazı cezaevlerinde dışarıdan kitap getirmenin kabul edilmediği belirtilmiştir. Bu durumun da mahpuslar açısından ağır bir maddi külfet yarattığı belirtilmiştir. Ayrıca daha önce idarenin denetiminden geçip mahpuslara teslim edilen kitaplara yapılan aramalar sonucu el konulduğu ve bu kitaplar için mahpuslar hakkında disiplin soruşturmaları açıldığı belirtilmiştir (Gaziantep L Tipi CİK, Diyarbakır E Tipi CİK)

e) Kötü Muamele, İşkence ve Diğer Konulara İlişkin İhlaller

- Hastane ve adliye sevkleri sırasında hatta doktor muayenesi sırasında dahi ters kelepçe uygulamasına maruz kalındığı ifade edilmiştir.
- Bir çok cezaevinde, cezaevine ilk giriş sırasında çıplak arama yapıldığı, çıplak aramayı kabul etmeyen mahpusların zorla soyulduğu ve bu sırada darp edildikleri iddiası yaygın şikayetlerden biridir.
- Diyarbakır E Tipi CİK’de mahpuslardan biri yaralı olarak yakalandığını, ambulans gelene kadar uzun süre bekletildiğini, ambulans geldiğinde ambulansa kadar sedye üzerinde ve diğer yerlerde darp edildiğini, hastaneye yatırıldığında 2 gün boyunca tedavi edilmeden bekletildiğini, ailesine haber verilmediğini, ailesinin kendisini basından görüp avukat aracılığı ile kendisine ulaşıldıktan sonra üniversite hastanesine sevk edildiğini ve tedavisinin yapılmaya başlandığını, yaklaşık 2 ay hastanede kaldığını belirtmiştir.
- Gaziantep L Tipi Yüksek Güvenlikli CİK’den bazı mahpuslar, cezaevine ilk girişte ring aracında ve müşahade odasında uzun süre bekletildiklerini bu süre boyunca askerlerin sözlü hakaret ve tacizlerine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Yine cezaevine kabul esnasında ceza infaz koruma memurları tarafından kendilerine çıplak arama uygulaması dayatıldığını çıplak aramayı kabul etmemeleri üzerine zorla üzerlerindeki kıyafetlerin

yırtılıp parçalanarak çıplak arama işleminin zorla yapıldığını ifade etmişlerdir. Bu uygulamaya tepki gösteren mahpuslar darp edildiklerini, ağızlarının kapatılarak, tekmelenip uzun süre yerlerde sürüklendiklerini belirtmişlerdir. Mahpuslar, kabul esnasında çıplak arama yapılırken yırtılıp parçalanan kıyafetlerinin arama işleminden sonra kendilerine verilmediğini, çırılçıplak bir şekilde odalara gönderildiklerini, sonrasında yapılan suç duyurusu başvurularının savcılığa ulaşıp ulaşmadıklarından dahi haberdar olmadıklarını belirtmişlerdir. Bazı mahpuslar da işkenceye karşı çıktıklarından dolayı 1 haftaya kadar hücrede tutulduklarını ve hücrede tutulurken ilk 30-40 saat boyunca kendilerine su dahi verilmediğini ifade etmişlerdir

- Siirt E Tipi CİK’de cezaevinin iç kısmına polislerin geldiği ve tutukluları sorgulamaya çalıştığı ifade edilmiştir. Bir mahpus tarafından durum şöyle ifade edilmiştir; “Birkaç gün önce, bir arkadaşımız idare tarafından çağrıldı, görüşmeye gittiğinde karşısında polisleri görmüş. Polisler kendisine bazı fotoğraflar gösterip sorgu yapmaya çalışmıştır. Bu duruma karşı suç duyurusunda bulunduk ancak herhangi bir işlem yapıp yapılmadığı konusunda yetkili kişilerden bir cevap alamadık.”
- Elazığ Kampus CİK’de tutuklu mahpus Ferhat Önkol’un oda arkadaşıyla birlikte, sayım sırasında gardiyanın keyfi uygulaması neticesinde süngerli odaya götürüldüğü, burada yaklaşık yarım saat boyunca üzerlerinde sadece şort kalacak şekilde tutuldukları, süngerli oda olarak anılan yerin; 2-3 metre genişliğinde, tamamen süngerle kaplı, 2 kamera ile devamlı izlenen oldukça kirli bir yer olduğu ifade edilmiştir.
- Elazığ T Tipi CİK’de mevzuata aykırı bir şekilde uygulanan “kimlik taşıma” zorunluluğunu mahpusların kabul etmemeleri nedenleriyle çok ciddi sorunlar yaşandığı ifade edilmiştir. Kimlik taşımayı kabul etmeyen tutuklu ve hükümlülerin ağır disiplin cezaları ile karşı karşıya kaldığı, bu uygulamayı kabul etmeyen mahpusların görüşe çıkartılmadığı, telefon-mektup- hobi alanı faaliyetlerini izin verilmediği, hatta avukat görüşüne dahi çıkartılmadığı ifade edilmiştir. Özellikle bu husus ile ilgili cezaevi savcısı ile görüşmek için avluda bekleyen kadın mahpusların darp ve şiddet gördüğü bu darp ve şiddetin “cinsel şiddete” vardığı özellikle vurgulanmıştır. Basında da yer aldığı üzere mahpuslardan İlke Başak BAYDAR’ın bu müdahale sırasında ağır darbeler aldığı ve kan kustuğu belirtilmiştir. Personel tarafından keyfi bir şekilde yangın söndürme hortumlarıyla tazyikli suya maruz kalan Hasret SÜZGÜN’ ün astım krizi geçirdiği, bu sırada personele seslenmek için koğuş kapısına yönelen Rojda Göçmen isimli mahpusun ise elinin mazgalın arasında sıkıştırıldığı ifade edilmiştir. Yoğun bir şekilde yapılan oda aramalarının, kötü muamele ve işkencenin tüm cezaevi müdürleri ve idaresi tarafından bilindiği mahpuslar tarafından vurgulanmıştır. Yapılan suç duyuruları hakkında aynı gün Elazığ Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturulmadan “takipsizlik” kararı verildiği ifade edilmiştir. Farklı tarihlerde yapılan müdahaleler sonrasında bazı kadın mahpusların süngerli odalara alınarak işkence gördüğü, sandalyelerle dövüldüğü ifade edilmiştir. Tüm bu nedenlerle kadın mahpusların bir kısmının süresiz-dönüşümsüz açlık grevinde olduğu öğrenilmiştir.

- Yine Elazığ T Tipi CİK'de bulunan çocuk mahpuslarla yapılan görüşmede, adli ve siyasi suçlardan hükümlü çocukların aynı koşullarda tutulduğu ve bu durumun çatışmaya ve rahatsızlığa zemin hazırladığı ifade edilmiştir. Sayıma kalkmayan çocukların kameranın olmadığı baş memurun odasına götürülerek darp edildiği, küfür ve hakaretlere maruz kaldığı ifade edilmiştir. Ayrıca gece saatlerinde diğer çocukların çığlıkları ile uyandıklarını da belirtmiştir. Görüşme sırasında çocuk mahpusların gergin ve kaygılı olduğu, avukat görüşme odasını gözetleyen infaz koruma memurlarının çocuklarla sık sık göz teması kurmaya çalıştığı avukatlar tarafından gözlemlenmiştir. Yine bu cezaevinde görüşülen trans bir mahpusun cezaevi personeli tarafından cinsel saldırıya uğradığı ve akabinde bir çok kez intihara kalkıştığı iddiası tarafımıza iletilmiştir.
- Diyarbakır D Tipi CİK'de bulunan Afşin MUSAZADE adlı tutuklu (Suriye uyruklu) ile yapılan görüşmede kendisinin cezaevinde tutuklu olmasına rağmen polisler tarafından iki defa cezaevinden götürülerek gözaltına alındığı, cezaevinden çıkartılarak Diyarbakır'dan Mardin Emniyet Müdürlüğü TEM Şube'ye götürülerek 7 gün gözaltında tutulduğu, darp edilerek burnunun kırıldığını ifade etmiştir. Aynı mahpusun ikinci kez polisler tarafından cezaevinden alınarak Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü TEM Şubesine götürüldüğü ve 10 gün boyunca gözaltında kaldığı, darp ve tehdit edildiği, polislerin kendisine “dosyanı özel olarak hazırlayacağız, suçlamaları kabul etmezsen, bütün suçlamaları kabul etmişsin gibi bir dosya hazırlayacağız” şeklinde sözler söylendiğini ifade etmiştir. Diyarbakır D Tipi CİK'de bulunan Mehmet KIZMAZ adlı tutuklu mahpus ile yapılan görüşmede, gözaltında kaldığı süre boyunca ağır işkencelere maruz kaldığı, Silvan TEM Şube'deki komiserin kendisine “Sana bir hafta süre veriyorum, suçlamaları kabul etmezsen, ajanlığı kabul etmezsen, tekrardan gelip seni cezaevinden alacağız” söylendiğini, ölümle tehdit edildiğini ifade etmiştir.
- Tarsus Kadın CİK'de bulunan mahpuslar, cezaevine ilk girişten itibaren fiziki işkenceye maruz kaldıklarını bildirmişlerdir. Hastaneye ve revire sevk istenmesine rağmen hastane ve revire çıkarılmadıklarını belirtmişlerdir. Devam eden kötü muamele nedeniyle tutuklu ve hükümlülerin cezaevi savcılığı aracılığıyla suç duyurusunda buldukları belirtilmiştir.

f) Mahpus Yakınlarının Yaşadığı İhlaller

- Görüşe gelen aile bireylerine dönük kötü muameleye varacak şekilde detaylı arama yapıldığı hatta görüşe gelen kadınların petleri çıkartıldıktan sonra görüşe izin verildiği belirtilmiştir. (Gaziantep L Tipi CİK, Şırnak T Tipi CİK)
- Mahpusların açık görüşlerde aileleri ile yan yana oturmalarına izin verilmediği, karşı karşıya oturtularak arada bir masanın bulunduğu belirtilmiştir.
- Yaygın şekilde gerçekleştirilen sevklerle birlikte mahpusların ailelerinden uzak illere gönderildiği ifade edilmiştir. Üstelik birçok cezaevinde sevk durumu bilgisinin mahpusun ailesi ya da avukatıyla paylaşılmadığı belirtilmiştir. Sevkler sonucu özellikle ekonomik sebeplerle birçok ailenin mahpusların görüşüne gidemediği belirtilmiştir.

g) Çocuk Mahpuslara ve Cezaevinde Ebeveynleriyle Kalan Çocuklara İlişkin İhlaller

- Çocuk mahpuslara özgü beslenme, barınma ve özel hobi faaliyet alanlarının olmadığı, psikolojik desteğin yeterli düzeyde sağlanmadığı ifade edilmiştir. Çocuk mahpusların, çocuk TV kanalı talep ettiklerini ancak bu talebin karşılanmadığı ifade edilmiştir.
- Annelerinin cezaevinde tutuklu veya hükümlü olarak bulunmasından dolayı anneleri ile birlikte cezaevinde kalmak zorunda olan çocuklar için bezlerinin haftalık olarak verildiğini, kendi imkanları ile bu ihtiyacı karşılamakta güçlük çektiklerini, bu bezlerin sayılı olduğu ve yetersiz kaldığı ve çoğu zamanda gecikmeli verildiğini bezler bittiğinde de çocukların altını bağlayamadıklarını ve çocukların sağlık durumunun bundan olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir.
- Çocukların anneleri ile kaliteli vakit geçirebilecekleri alanların (kreş, oyun alanı, park vb.) bir çok cezaevinde bulunmadığı, bu durumun da çocuğun gelişimini olumsuz etkilediği belirtilmiştir.

h) Diğer İhlaller

- Bir çok cezaevinde baskılı t-shirtlere ve siyah renkli kıyafetlere el konulduğu ve bu tür kıyafetlerin cezaevine kabul edilmediği ifade edilmiştir. (Elazığ Kampüs CİK, Diyarbakır D ve E Tipi CİK)
- Elazığ 1 Nolu CİK'de mahpusların havalandırmaya çıkma hakkının keyfi bir şekilde kısıtlandığı (Her gün kapıların 3 saat geç açılıp 3-4 saat erken kapatıldığı) ve konuyla ilgili olarak Adalet Bakanlığı'na ve Cumhuriyet Başsavcılığı'na sunulan dilekçelere cevap verilmediği belirtilmiştir.
- Siirt E Tipi CİK'de drone uçurulduğu ve bu dronelerin mahpusların penceresi önünde durdurulup banyo-tuvalet gibi alanların çekiminin yapıldığı ifade edilmiştir.

VII. Ceza İnfaz Kurumlarında Yaşanan Hak İhlallerine İlişkin Tespitler

1. Dezavantajlı grupların başında gelen çocuk yaştaki mahpuslar, cezaevlerinde hak ihlallerine çokça maruz kalmaktadır. Çocuk cezaevlerinin kapatılmasının tartışıldığı günümüzde, birçok cezaevinde çocuk mahpusların şiddetin birçok türüne maruz kaldığı gözlemlenmiştir.
2. Sağlık hakkına erişimin engellenmesi (kelepçeli muayene, revirde yeterli sayıda hekim bulundurulmaması, hastane sevklerinin ve revir muayenelerinin gecikmeli yapılması) ziyaret edilen cezaevlerinin neredeyse tamamında temel bir problem olarak ifade edilmiştir.
3. Elazığ Kampüs CİK'te birçok ağır hak ihlalinin gerçekleştiğini belirtmek gerekmektedir. Süngerli oda, darp-işkence ve kötü muamelenin yanı sıra cinsel saldırı iddialarının da yoğun olarak meydana geldiği bir cezaevi olarak gündemden düşmemiştir.

4. Mahpus olan anneleri ile birlikte cezaevlerinde yaşamak zorunda kalan küçük yaşta çocukların ve annelerinin buldukları ortamın şartlarından psikolojik ve fiziksel açıdan olumsuz etkilendikleri gözlemlenmiştir.
5. Birçok cezaevinde mahpusların çeşitli nedenlerle cezaevlerinden nakilleri sırasında kelepçenin tersten takılması ve cezaevi personellerinin sözlü ve fiziki tacizlerde bulunması, banyo ve tuvaletleri görece şekilde kameraların yerleştirilmesi, mevzuata aykırı olan kimlik kartı taşıma dayatması ve bazı mahpusların kameralarla donatılan, her tarafı sünger veya benzeri bir malzeme ile kaplı “süngerli oda” olarak tabir edilen odalarda keyfi bir şekilde tutulması gibi birçok uygulama, kötü muamele ve işkence yasağının ihlali anlamına gelmektedir.
6. Siirt E Tipi CİK ve Tarsus Kadın CİK’de avukat görüş odalarında kamera sisteminin tüm odayı gözetleyecek bir şekilde kurulu olduğu komisyon üyelerimiz tarafından tespit edilmiştir. Bu durumun ve kameranın ses kaydı da yapma ihtimalinin avukatlar ile yapılan görüşmelerde mahpusların rahat ve özgür bir şekilde kendilerini ifade etmelerini engellediği ve mahpusların tedirgin oldukları gözlemlenmiştir.
7. Elazığ Kampüs CİK’de stajyer avukatların görüşe alınmadığı hususu komisyon üyelerimiz tarafından tespit edilmiş, bu hukuka aykırı durumla ilgili görüşülen cezaevi savcısı, “Mevcut uygulama hakkında bilgi sahibi olmadığını, ceza infaz kurumuna giriş yapılmadan önce kendisinden ziyaretler için izin alınmış olsaydı stajyerin ceza infaz kurumundaki mahpuslarla görüşmelerde bulunabileceğini” belirtmiştir.
8. Malatya E Tipi CİK’de komisyon üyelerimiz tarafından ceza infaz kurumuna giriş yapıldıktan sonra, infaz koruma memurları tarafından avukatlara “Avukat Bilgilendirme Tebliğ Formu” imzalatılmış, bu form imzalanmadığı takdirde görüşmenin gerçekleştirilmeyeceği söylenmiştir. Görüşmenin gerçekleştirildiği avukat görüş odasında kamera olduğu, görüşme kabinin kapısının da görüşme boyunca açık bırakıldığı, kapıda bir infaz koruma memurunun görüşme içeriklerini duyabilecek şekilde beklediği tespit edilmiştir. Görüşme sırasında, görüşülen mahpusların aktardığı hak ihlallerine ilişkin tutulan avukat notları, görüşme sonlandığında, infaz koruma memuru tarafından, kameraya doğru tutulmuştur.
9. OHAL’in ülke genelinde ilanından sonra, cezaevlerinde yıllardır yaşanan hak ihlalleri ve sorunlar gözle görülür ve hissedilir bir şekilde artmıştır.

VIII. Ceza İnfaz Kurumlarında Yaşanan Hak İhlallerine İlişkin Öneriler

1. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasal güvence altındaki en temel haklardan olup mahpusların tedavilerinin düzenli bir şekilde uygun koşullarda yapılması sağlanmalı, hekime ve sağlık birimlerine ulaşmada hızlı ve etkin bir şekilde hareket edecek kurumsal mekanizmalar oluşturulmalı, bu bağlamda sağlık koşulları sebebiyle tahliye olması gereken mahpusların, mevzuat ya da Adli Tıp uygulamaları gibi engellere takılmadan tahliyeleri sağlanmalıdır.

2. Ceza İnfaz Hukuku'nun prensipleri arasında kısas, intikam vb hususların olmadığı açık ve net bir husus olmakla birlikte yasal düzenlemeler, ideal hukuk bağlamında bu hususları ihtiva edecek şekilde yeniden gözden geçirilmelidir. Cezaevi çalışanları ve idaresinin olumsuz ve hatta suç teşkil eden tavır ve tutumlarının önüne geçmek için etkili bir denetim mekanizması oluşturulmalı, sorumlular hakkında idari ve adli soruşturma yürütülerek cezasızlığın önüne geçilmelidir.
3. Cezaevlerinde görevli personellere yönelik insan hakları konusunda eğitici panel ve seminerler düzenlenmelidir.
4. Savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılması hususu ceza hukuku açısından hayati derecede önem taşıdığından bu hakkı ihlal eden her türlü keyfi uygulamadan vazgeçilmelidir. Anadilde savunma hakkının etkin şekilde kullandırılması sağlanmalıdır.
5. Çocuk cezaevlerinin kapatılmasına ilişkin tartışmaların doktrin ve dünya örnekleri açısından değerlendirmesi yapılmalıdır. Çocuk cezaevlerine ilişkin politikaların ve mevzuatın gözden geçirilerek çocuklara tam koruma sağlayan sağlıklı bir yaşam alanı oluşturulmalıdır.
6. Mahpus olan anneleri ile birlikte cezaevinde kalmak zorunda olan çocukların ihtiyaçları ve psikolojik durumları gözetilerek gerekli önlemlerin alınması ve uygun ortamların yaratılması gerekmektedir.
7. Cezaevlerindeki denetimin ve şeffaflığın önemli bir unsuru olan baroların ve sivil toplum örgütlerinin cezaevlerini etkin bir şekilde ziyaretlerinin sağlanması için gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

DIYARBAKIR BAROSU
İNSAN HAKLARI MERKEZİ
CEZAEVİ İZLEME KOMİSYONU